

La inscripció fundacional de l'església de Sant Miquel de l'Espluga de Francolí

JAUME FELIP SÀNCHEZ

L'església de Sant Miquel de l'Espluga de Francolí (Conca de Barberà) és una de les poques esglésies que tenen la sort de disposar d'una dada documental tan interessant com és la data del començament de l'obra i els mestres constructors que la iniciaren. Aquesta informació la podem veure inscrita a un bolsó col·locat al costat de la porta lateral de l'edifici. La seva importància queda, però, seriosament disminuïda per la inseguretat amb què es llegeix el text, malhauradament deteriorat per l'erosió car s'utilitzà una roca calcària que amb els pas del temps s'ha anat esmicolant.

Hem obviat aquest inconvenient amb la superposició de diverses fotografies obtingudes amb l'illuminació rasant procedent d'un *flash* fotogràfic, orientat prèviament amb una llanterna per trobar el millor angle —cal que hi hagi ombres, però que no siguin massa curtes o massa allargades—. Les fotografies obtingudes il·luminacions donades des de tres direccions diferents es poden veure a les figures 1, 2 i 3.

A més a més de l'estudi de les fotografies ens hem ajudat, on la lectura era pitjor, del puntejat amb el qual s'havia guiat el picapedrer quan cisellà les lletres. A les figures 4 i 5 es pot veure el resultat de dita anàlisi.

El resultat global de totes aqueixes observacions dóna la reconstrucció epigràfica que mostrem a la figura 6, que podem transcriure:

SEPTIMO K̄LS MADII : AN

NO : D̄NI : M° : CC° : XC° : VII°

HOC OP9 FUIT INCEP

TUM : PETRUM GRAU

M : ET ḠLLM .ALET :

MAGISTROS :

DISCUSSIÓ

a) *Característiques*

La lletra de la inscripció és gòtica capital, amb morfologia heterogènia. Les abreviatures utilitzades són les freqüents en l'epigrafia d'aquest període (darreries del segle XIII). L'inscriptor no fou gaire traçut ja que, tot i que es permeté tallar paraules, no va adonar-se que li sobraria espai a les línies cinquena i sisena. Quan tallava una paraula respectava l'espaiament sil·làbic: com a mínim ho va fer en dos casos, a *an/no* i a *incep/tum*. Queda la qüestió de saber si també va fer el mateix amb la paraula *Grau/m*, llatinització del cognom Grau, o si la *m* inicial de la cinquena línia era una abreviatura de *major* o *minor*, adjectius molt corrents darrera els cognoms per a expressar així que es tractava de la persona de major o menor edat i diferenciar així dues persones que amb un cognom freqüent tenien a més a més el mateix nom. Sembla més probable la segona possibilitat pel fet que acceptar la primera suposaria que el redactor no respectà l'espaiament sil·làbic que fins aquell moment havia observat. D'altra banda, el cognom del segon mestre (cinquena línia) tampoc presenta llatinització.

Respecte a l'últim punt conflictiu, la primera i segona lletra del cognom del mestre de la cinquena línia direm que, mitjançant el puntejat, es veu que la primera lletra té un contorn arrodonit —probablement una M— i la segona només pot ser una E o una A. Amb aqueixes possibilitats el cognom sembla ser *Melet* o *Malet*.

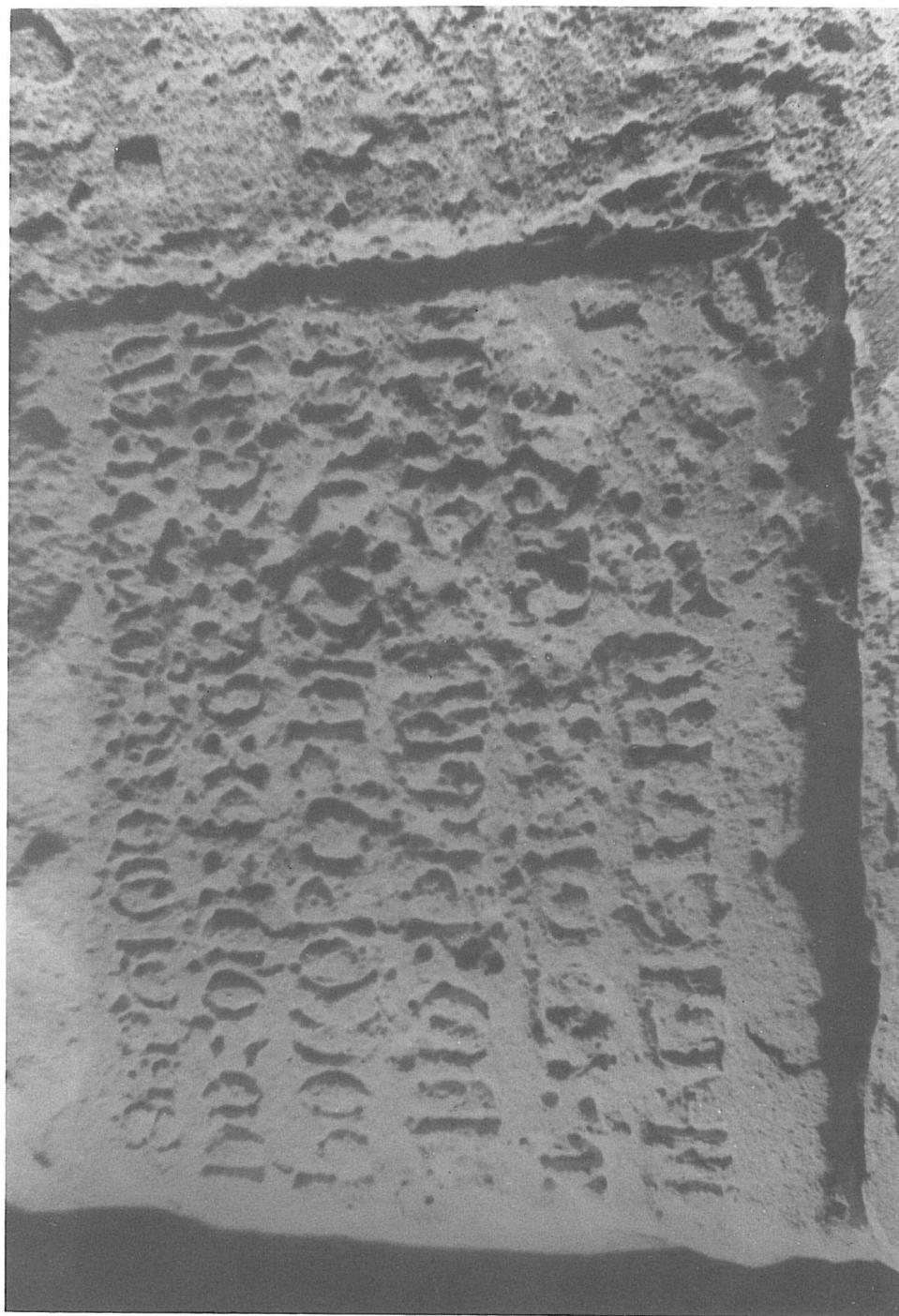

Fig. 1. La inscripció fotografiada amb llum a l'esquerra

Fig. 2. Llum a la dreta

Fig. 3. Iluminada des de sota

PETRUM GRAU: GII: AII:

Fig. 4. Puntejat de *Petrum Grau* (quarta línia)

: I: EI GII: : ALE:

Fig. 5. Puntejat de la cinquena línia

SEPTIMO KISMADII: AN
 NO: ðñi: m: cç: xç: vñ
 HOQ OPO PUIT INDEP
 TUM: PETRUM GRAU
 M: EI GII: : ALE:
 MAGISTROS:

Fig. 6. Reconstrucció epigràfica

b) *Altres transcripcions*

La present transcripció esmena i completa les anteriors transcripcions fetes per Pau Miquel¹ (1814) i Emma Liaño² (1980). La primera diu així:

SEPTIMO ..... AN
NO DOMINI MCCXCIIII
HOC OPUS FUIT INCEP:
TUM PETRUM GRAU
ET .....
MAGISTROS.

Observem dues divergències: la primera és la data que ell llegí MCCXCIIII quan sembla que realment és MCCXCVII, i ignorà la M inicial de la cinquena línia.

La transcripció d'Emma Liaño de la part —diu— més visible i segura és:

SEPTIMO ..... : AN
NO : DNI : M° : CC° : XC° : IIII°
HOC OP9 FUIT INCEP
TUM : PETRUS .....
ET .....
MAGISTROS :

Assenyalarem dues divergències respecte al nostre text: la de l'any influïda potser per la lectura que féu mossèn Pau Miquel, i la de la S de *Petrus* (a la quarta línia), que Emma Liaño justifica pel fet que *Petrus* és el subjecte de la oració, malgrat que el subjecte —passiu— de l'oració sembla *hoc opus*.

1. Publicada per Roca i Armengol, Jordi, a *L'església vella. La història ens hi acosta*, a «Clam», octubre-novembre 1978, L'Espluga de Francolí, p. 13.

2. Liaño Martínez, Emma, *L'església gòtica de Sant Miquel, a l'Espluga de Francolí*, a «Arrels», vol. I, l'Espluga de Francolí, 1980, pp. 114-116.

La transcripció més arriscada de Liaño és:

SEPTIMO K-S MADII : AN

NO : DNI : M° : CC° : XC° : IIII°

HOC OP9 FUIT INCEP

TUM : PETRU TRAB (?)

E (?) : ET GUALF9 ELIES :

MAGISTROS :

Cal destacar l'encertada lectura del dia i del mes, calendes de maig i l'intent de lectura dels noms (també en nominatiu) i dels cognoms dels mestres, que dedueix a partir de parallelismes amb els noms d'una làpida de Vallfogona de l'any 1311.

CONCLUSIONS

Ara podem conèixer la veritable data del començament de les obres de l'església, el 25 d'abril de l'any 1297. També sabem el nom i cognom del primer mestre, Pere Grau, i el nom del segon, Guillem; és probable que el cognom d'aquest hagués estat Malet.